

ЄС У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

У статті проаналізовано сучасний стан системи міжнародної безпеки в контексті глобальних викликів і загроз, а також роль Європейського Союзу як самостійного гравця в архітектурі загальноєвропейської безпеки, що формується.

Ключові слова: глобалізаційні виклики, система міжнародної безпеки, європейська безпека і оборона, нетрадиційні загрози.

Постановка проблеми. Динамічні зміни в розвитку воєнно-політичної обстановки у світі призвели до ряду змін у ситуації на глобальному та регіональному рівні. Разом з тим відмічається поява нових ризиків і загроз як міжнародній, так і регіональній безпеці та стабільності. На зміну домінуючій глобальній загрозі світу й інтересам наддержав прийшла величезна кількість потенційних загроз меншого масштабу, але при цьому досить серйозних за своїми наслідками для стабільності, що заторкує інтереси багатьох держав. Тому розгляд системи міжнародної безпеки в глобальній єдності світу та визначення ролі ЄС як її світового гравця є сьогодні цілком виправданим.

Ступінь вивчення проблеми. При дослідженні зазначеної проблеми були використані дослідження й публікації таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як О. Белов, О. Бодрук, Б. Парахонський, А. Ванавербек, К. Грищенко, Х.Х. Нольте, Г. Перепелиця, Г. Яворська та ін. Разом з тим процеси глобальної та європейської безпеки потребують постійного аналізу й вивчення, особливо з огляду на намагання

**ПОЛТОРАЦЬКИЙ О.С.,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри
регіональних систем
та європейської інтеграції,
Дипломатична академія
України при МЗС України**

України долучитися до європейських структур безпеки.

Метою статті є аналіз сучасного стану системи міжнародної безпеки в контексті глобальних викликів і загроз, а також визначення ролі Європейського Союзу як самостійного гравця в архітектурі загальноєвропейської безпеки, яка перебуває в стадії формування.

Виклад основного матеріалу. При дослідженні сьогоденного стану міжнародної безпеки основна увага приділяється глобальним проблемам. Це пояснюється тим, що актуалізація загроз набуває глобального масштабу і вимагає глобальної взаємодії для протидії їм. Розгляд міжнародної безпеки в глобальній єдності світу передусім у ракурсі «великої картини», ніби з позиції спостерігача з космічної орбіти, уявляється сьогодні цілком виправданим.

Динамічні зміни в розвитку воєнно-політичної обстановки у світі призвели до ряду змін у ситуації на глобальному та регіональному рівні. Відмічається поява нових ризиків та загроз як міжнародній, так і регіональній безпеці та стабільності. На зміну домінуючій глобальній загрозі світу й інтересам наддержав прийшла величезна кількість потенційних загроз меншого масштабу, але при цьому досить серйозних за своїми наслідками для стабільності, що заторкує інтереси багатьох держав. Ці загрози існують у кожній сфері життєдіяльності, і в загальному філософському сенсі вони є прихованими як зовні, так і всередині особистості, суспільства і держави. Іван Павло II ще в 1979 році підкреслював, що «теперішній людині постійно загрожує те, що є справою її рук, що є результатом діяльності її розуму, прагнень її волі. У цьому й полягає трагедія людського існування в її широкому значенні» [1, S.29]. Справедливість цих слів полягає в тому, що науково-технічний прогрес і пов'язане з ним швидке зростання потреб людства призвели до негативних наслідків. Захищаючись від одних загроз, людина створила нові раніше невидимі загрози, такі як великі транспортні аварії, катастрофи на атомних і хімічних підприємствах, спричинені як техногенними, так і природними чинниками, руйнація озонового шару Землі та інші.

Сьогодні світ зіткнувся з традиційними та нетрадиційними загрозами. Існують нестабільні держави, з якими доводиться боротися, так само, як і небезпека поширення зброї масового ураження, авторитарні режими й загроза екстремізму. Глобалізація теж породила нетрадиційні виклики безпеки,

для яких не існує національних кордонів. Глобальні пандемії зараз можуть поширюватися швидше; брак безпечної та екологічно чистої енергії може призвести до всесвітньої рецесії; зміна клімату, що впливає на довкілля, може мати серйозні геополітичні й соціальні наслідки.

У науково-практичному відношенні варто зазначити, що серед експертів немає єдиної думки про зміст «списку» та точну ієрархію нових загроз і викликів (за найбільшою значущістю та сьогоденною актуальністю). Проте серед інших нині особливої уваги заслуговують такі: стихійні повстання та революції з метою зміни традиційних державних режимів у поєднанні з неконтрольованим розповсюдженням ЗМЗ та засобів їх доставки; пов'язані з ними неконтрольована міграція та організована злочинність, загальні проблеми ядерної безпеки і поширення зброї масового знищення, міжнародний тероризм та морське піратство, етнічні й релігійні конфлікти, проблеми нових релігійних рухів, екологічні загрози, негативні наслідки глобальних кліматичних змін, нестача природних ресурсів, продовольства та питної води. Іншими словами, мова йде про такі ризики і виклики, що завдають шкоди не тільки конкретній країні, а й всьому європейському та міжнародному співтовариству.

Сьогодні ситуація в світі та основних його регіонах складається під впливом винятково складного й динамічного процесу, в основі якого лежить глобалізація світової економіки і пов'язаний з нею перегляд усієї системи міжнародних відносин. Останнім часом помітна тенденція до глобалізації навіть внутрішніх загроз держави. Інакше кажучи, можна вибудувати ієрархію загроз для світового устрою, регіонального, субрегіонального, локального і т.д. Причому ті, що у своїй основі були загрозами внутрішнього характеру в межах національної держави, в умовах формування великих міжнародних організацій та об'єднань з ознаками наднаціональності набули характеру загроз внутрішніх для таких об'єднань, але зовнішніх для окремих їх держав-членів.

У цьому контексті доцільно зазначити основні чотири тенденції розвитку сучасних загроз міжнародній та регіональній безпеці.

1. Розширення кола суб'єктів та носіїв загроз. В умовах, притаманних процесам глобалізації та децентралізації суспільного життя, розширення діяльності суспільних груп, окремих одиниць і пов'язаного з цим розвитку неурядових організацій, що займаються транскордонною діяльністю,

має місце виразне розширення кола суб'єктів, дії яких можуть загрожувати безпеці держав. Таку можливість чітко підтвердили терористичні атаки 11 вересня 2001 року, організовані неурядовим суб'єктом. Це означає, що в умовах пришвидшеної відмови від державо-центричного характеру (суб'єктивної) структури міжнародного середовища, тобто збільшення не тільки кількості, а й різноманітності учасників міжнародних відносин зростає вірогідність того, що арсенали звичайної (конвенціональної), біологічної, хімічної й навіть ядерної зброї опиняться в розпорядженні щоразу більшої кількості суб'єктів міжнародних відносин, які можуть використати цю зброю проти держав. Долучаються до цього й ТНК, які виробляють зброю, керуючись насамперед економічною вигодою, будучи головними втілювачами нових технологій, і доходи яких на ринку торгівлі зброєю ще в 1998 році досягли 50 млрд доларів США [2, S.167]. Інтенсивний розвиток особливо парамілітарних структур, що репрезентують етнічні групи, терористичні організації, нові релігійні рухи чи структури міжнародної організованої злочинності, може призвести до втрати державами політичного контролю над зброєю, що походить з різних частин світу. Ця проблема тим більш є важливою тому, що в умовах процесів глобалізації технології виробництва зброї стають дедалі доступнішими.

2. Розширення діапазону загроз безпеці.

Сьогодні значно ширшим є сприйняття невійськових загроз безпеці в політичній, військовій, економічній, гуманітарній та екологічній сферах. Процеси глобалізації несуть із собою загрози національній/міжнародній безпеці держав у таких галузях, як комунікація, транспорт, обмін інформацією, обіг капіталу, які не є самі по собі явищами, а тільки умовами, своєрідними каталізаторами функціонування багатьох інших просторів суспільного життя. Наприклад, комп'ютерний вірус може паралізувати роботу військових, економічних, фінансових, енергетичних структур і навіть державного апарату з такими наслідками, які важко собі уявити.

3. «Відтериторіювання» загроз (зменшення прив'язаності загроз безпеці до певної території). Паралельно з розширенням діапазону загроз національній/міжнародній безпеці держав процеси глобалізації є причиною нової, донедавна невідомої якості загроз. В основі цієї якості лежить характерне для глобалізації «відтериторіювання» явищ та процесів, які функціонують у транскор-

донному суспільному просторі, відірвані від будь-якої конкретної, територіальної локалізації. Світ стає своєрідним єдиним місцем, де територіальні відстані втрачають значення. До таких загроз належить існування та загроза виникнення конфліктів у глобальному кіберпросторі – від кібервандалізму до кібервійни [3]. Важливим наслідком для держав, що виникає з існування кіберпростору, є розширення каталогу цінностей, які охороняються в межах політики безпеки держави. Каталог традиційних цінностей доповнюється охороною засобів інформацій та технологій, що слугують для функціонування держави, особливо в контексті захисту від кібератак. Ці загрози стимулюють розвиток нефізичної чи теж нематеріальної концепції безпеки держави, бо стосуються вони віртуальної реальності [4, с.75–76].

4. Стимулювання міжнародних конфліктів у якісно нових рисах. Ця тенденція на відміну від зазначених, у яких загрози в просторовому сенсі стосуються світу як цілісного явища, показує, що конфлікти в якісно нових рисах є проявом, характерним для процесів глобалізації, фрагментації явищ і суспільних процесів. Вони мають не глобальний, а регіональний характер і суттєво відрізняються від традиційних війн чи збройних конфліктів. Як показав досвід Балканського регіону, мотивом таких конфліктів стала самоідентифікація етнічної групи, що спричинило появу нових проявів насилля, які не підпадають під традиційне розуміння війни. Цей тип насилля називають новою війною, постмодерним конфліктом чи конфліктом з низькою інтенсивністю. І хоча ці конфлікти локалізовані всередині конкретних держав, їх виділяє велика кількість транскордонних зв'язків, наприклад у вигляді найманців, консультантів, добровольців з діаспори і т.д. Це спричинює проблему відокремлення того, що є внутрішнє та зовнішнє, акту агресії та реакції на неї. В них беруть участь парамілітарні одиниці локальних лідерів, кримінальні структури, поліцейні сили, найманці та регулярні армії, і тим самим важко розрізнити, що є приватне і, що є публічне, що – державне і що – недержавне, формальне і не формальне. Ці нові конфлікти тісно пов'язані з процесами глобалізації, які проявляються в процесі тривання самого конфлікту. Вони спричинюють присутність мас-медіа, які можуть перетворити конфлікт на спектакль, що переглядатиметься глядачами в цілому світі, причому в реальному часі. Таким чином, ці конфлікти є одночасно і локальними і глобальними.

Сучасній системі міжнародних відносин властивий високий динамізм. З початком нового тисячоліття суттєво змінилася розстановка сил на світовій арені: виникли нові центри впливу, з'явилися нові країни–регіональні лідери. Необхідність об'єднання зусиль для підвищення рівня міжнародної безпеки обумовила на нинішньому етапі зміну ідеології побудови міждержавних взаємовідносин, а саме – перехід від конфронтаційної моделі до моделі співробітництва у безпековій сфері. Зростання масштабів міжнародного тероризму, кібератак, організованої злочинності засвідчують низьку ефективність існуючих міжнародних безпекових організацій. Саме тому питання формування нової архітектури безпеки в глобальному та європейському вимірах є одним із постійних пріоритетів на самітах ключових європейських безпекових структур, а також у контексті протидії економічним загрозам – на саміті країн «Великої двадцятки» (G20) та АТЕС.

У сучасних умовах стабільність і безпека існування будь-якої держави дедалі більше залежать від стабільності та безпеки інших, тому зовнішні загрози національній безпеці будь-якої європейської країни не можуть розглядатися поза зв'язком із проблемою забезпечення загальної європейської безпеки. Усе гучнішими стають заклики до ефективнішої глобальної координації у прийнятті найбільших викликів нашого часу.

В останні роки спостерігається збільшення ваги Європейського Союзу як самостійного гравця в сучасній архітектурі загальноєвропейської безпеки, що перебуває в процесі формування. Це обумовлено докорінними змінами на рівні безпекових структур ЄС унаслідок набуття чинності у 2009 р. Лісабонської угоди, яка стала значним кроком до набуття Євросоюзом юридичного статусу суб'єкта міжнародних відносин. Угода передбачає, що країни-члени мають демонструвати у зовнішній політиці солідарність, а ЄС може представляти їхні інтереси на світовій арені. Лісабонська угода дає змогу ЄС досягти більшої злагодженості й надає більше можливостей для дій. Тому зараз, коли Лісабонська угода набула чинності, Європейський Союз унікальним чином відповідає тому, аби перейняти на себе відповідальність бути лідером.

Одним із головних завдань, які сьогодні постають перед Європейським Союзом, є розширення зони миру та безпеки за межі ЄС. Для виконання цього завдання Європейським Союзом розробляється спільна зовнішня політика та політика безпеки таким чином, щоб ЄС зміг стати реальною силою, яка б виступала за стабільність, співробіт-

ництво та порозуміння в ширшому світовому аспекті.

Імплементация Лісабонської угоди суттєво прискорила процес інституціоналізації зовнішнього, безпекового та оборонного компонентів ЄС, сприяючи формуванню наповненої реальним змістом Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП), а також її невід'ємної складової – Європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Нині головним завданням СЗБП є створення сил і засобів для подальшого розширення можливостей Євросоюзу щодо участі у врегулюванні регіональних та локальних конфліктів, у т.ч. за межами Європи (на Близькому та Середньому Сході, в Африці та інших регіонах світу). Згадані зміни у зовнішній та безпековій політиці ЄС корелюються також з оновленою Стратегією європейської безпеки, яка відбиває бачення країнами-членами змін у глобальному й регіональному безпековому середовищі, а також новітніх викликів і загроз, що виникли в останні роки. Так, у переліку новітніх загроз відтепер враховується загроза енергетичній безпеці, яка за останні роки вийшла ледь не на перший план і стоїть поруч із загрозами регіональних суперечок у сусідніх до ЄС державах, регіональними конфліктами та викликами на Африканському континенті, кліматичними змінами та боротьбою за природні ресурси [5]. Надзвичайно важливими в боротьбі з такими загрозами стають багатосторонні зобов'язання. У «ДНК» Європейського Союзу вже вбудовано принцип різносторонності. Інші також можуть отримати користь із його досвіду. Європейські держави, які вже тривалий час займають положення лідерів в ООН і розгалуженій системі міжнародного співробітництва, постійно прагнуть до того, аби принципи стабільності, свободи, демократії та справедливості були наріжним каменем міжнародних відносин.

З глобальними змінами у світі та Європі значення Європейського Союзу значно зростає. Одним із головних засобів цього зростання постає новий вектор європейської інтеграції – спільна європейська політика безпеки та оборони. Намагаючись адекватно реагувати на сучасні виклики і загрози, Євросоюз почав розроблення концепції загальноєвропейської системи безпеки та створення власних сил швидкого реагування. У цьому напрямі одним із основних завдань стає діяльність із попередження та врегулювання криз поблизу кордонів ЄС.

Ідея безпеки в Європі завжди сприймалася державами по-різному, з огляду на національну специфіку, проте завжди залишались певні константи, які

актуальні й досі. Найактивнішим прихильником розвитку самостійного оборонного потенціалу ЄС була і залишається Франція з огляду на свій традиційний курс, спрямований на зменшення американського впливу на європейські справи, і Німеччина, яка, маючи статус найбільшої європейської економіки, прагнула посісти відповідне місце і в політичній сфері. Головним опонентом франко-німецької групи завжди була Велика Британія, яка через свої особливі відносини зі Сполученими Штатами вимагала, щоб будь-які європейські зусилля були обмежені рамками Північноатлантичного альянсу [6, с. 51].

Говорячи про процес формування системи європейської безпеки, необхідно зазначити, що практична діяльність у рамках Спільної європейської політики безпеки і оборони розпочалася після підписання угоди між ЄС і НАТО щодо запровадження механізму взаємодії органів обох структур та використання можливостей альянсу (так звана угода «Берлін плюс» від 2002 р.). Провідні європейські держави не відмовляються від планів зміцнення європейської ідентичності у сфері безпеки і оборони у власних інституційних рамках. Ключовим елементом спільної політики ЄС у сфері безпеки і оборони є збройні сили Європейського Союзу чисельністю 60 тис. осіб, мета створення яких – виконання оперативних завдань, передусім на теренах Європи. Миротворчий контингент ЄС налічує 100 тис. миротворців, поліціантів і військово-вослужбовців.

Офіційна програма формування європейського корпусу швидкого реагування (EuroFOR) і у перспективі системи оборони Європи була прийнята на саміті країн ЄС у Ніцці в 2000 р. Варто зауважити, що вже на стадії створення «Єврокорпусу» передбачено механізм взаємодії з миротворчими силами деяких держав, що не входять до складу Євросоюзу, насамперед Росії, України й Канади.

До посилення європейського чинника при вирішенні комплексу питань, пов'язаних із безпекою та обороною на континенті, значною мірою спонукало невдоволення європейців тим, як США в ході військово-повітряної кампанії НАТО проти Югославії нав'язували свої рішення малим країнам Європи. До цього змусило також усвідомлення того, що в результаті інтервенції Північноатлантичного альянсу в Югославії європейські союзники на багато років втягнулися в обтяжливу для них відбудову Балкан.

Питання чинника трансатлантичних відносин у загальній трансформації архітектури загальноєв-

ропейської безпеки в результаті розширення компетенції ЄС посідає особливе місце у взаєминах США і Європейського Союзу. Вашингтон лояльно поставився до зусиль ЄС, спрямованих на створення нової політики у сфері безпеки і оборони, не сприймаючи їх як серйозну загрозу своєму впливу. Спільна європейська політика безпеки і оборони – засіб, завдяки якому вона могла б посилити свої позиції як одного з основних центрів сили в системі європейської безпеки.

Разом з тим очевидно, що трансатлантичні зв'язки, принаймні в коротко- і середньостроковій перспективі зберігатимуть свою ключову роль. Це пов'язано з тим, що суто європейський оборонний потенціал ще довго буде недостатнім порівняно з можливостями Альянсу, для ефективного реагування на ті непрості виклики, які постануть перед міжнародною спільнотою у XXI ст. Незважаючи на всі суперечності між атлантичними союзниками, США не збираються відмовлятися від НАТО, яка є гарантом стабільності в Європі.

Зі свого боку, Європа усвідомлює той факт, що в епоху глобальних ризиків та асиметричних загроз забезпечення власної безпеки без участі США неможливе. Нинішня ситуація багато в чому зумовлена слабкістю позицій об'єднаної Європи, незгодженістю дій лідерів європейських держав та їхнім небажанням іти далі декларацій, а також прагненнями окремих національних урядів зберегти за собою важелі управління в зовнішній та безпековій політиці, внаслідок чого європейська концепція спільної безпеки реалізовувалася досить повільно.

Найближчим часом спільна європейська оборона формуватиметься на базі військових засобів НАТО. Останні, разом з відповідною інфраструктурою, передаватимуться в розпорядження європейського командування, яке може перебувати навіть поза рамками Альянсу.

Фактично сили ЄС діють у тих же регіонах, що й сили Альянсу: в Афганістані, на Балканах, в Африці, але вони були залучені вже на постконфліктному етапі або для врегулювання криз низької інтенсивності. У Європейському Союзі немає можливостей врегулювати кризи середнього і великого масштабів, вести глобальне протистояння проти міжнародного тероризму і самостійно контролювати важливі шляхи нелегального транспортування зброї, наркотичних засобів і нелегальних мігрантів.

Досягнення угоди щодо зміни клімату є невідкладним пріоритетом для всього світу. Все людство значною мірою потерпає від результатів зміни клі-

мату, включаючи збільшення кількості й масштабів посух, повеней та інших екстремальних погодних явищ. ЄС не боїться брати на себе відповідальність у цьому питанні. Він поставив собі амбітні цілі на майбутнє і виступає ініціатором у пошуках всеосяжної глобальної угоди, включаючи доволі значні зусилля щодо фінансування.

Зміна клімату також є конкретним прикладом того, як ЄС може отримувати користь із необхідності й можливості із загрози. Розвиток і використання «зелених» технологій може стати новим джерелом зростання. Будівництво стійкої європейської економіки допоможе забезпечити процвітання країн ЄС.

Особливої ваги для ЄС набуває вже згадана загроза атак у кіберпросторі, у зв'язку з чим Європейською комісією в рамках розроблення першої європейської стратегії внутрішньої безпеки було прийнято рішення щодо створення спецпідрозділів реагування на надзвичайні ситуації в комп'ютерних мережах до 2012 року, а також центру з реагування на кіберзлочини, системи обміну інформацією та раннього попередження – до 2013 року [7].

Зазначене свідчить про те, що Європа може реалізувати свої завдання з використанням «застережного» глобального підходу. Саме такий підхід підтримує зовнішню політику ЄС і дає змогу ефективно й успішно зустрічати виклики, що стосуються ЄС. Процвітання і зростання, стабільність і безпека, а також довготривалий сталий розвиток ЄС вимагають просування його інтересів і цінностей за кордоном і участі в боротьбі із зовнішніми загрозами та глобальними викликами.

У Європі є розуміння того, що антитерористичні та інші заходи в боротьбі із глобальними загрозами будуть по-справжньому діючими лише за умов налагодження відповідної структури обміну інформацією між її членами. Це саме є передумовою подальшого відпрацювання системи прийняття рішень і керування спільними операціями. Зокрема, процеси скасування кордонів між країнами ЄС і введення загальної валюти, з одного боку, та координації діяльності правоохоронних і розвідувальних органів, з іншого – можуть взаємно посилювати один одного. Лісабонська угода дозволяє ЄС досягти більшої злагодженості й надає нам

більше можливостей для дій. Вона дозволить використовувати дипломатію, кризове управління та європейську обороноздатність, що розвивається, спільно з більш традиційними стратегіями, такими, як розвиток торгівлі [8].

Часто кажуть, що порівняльні переваги ЄС полягають у силі його нормативної бази, а також силі його цінностей. Така оцінка вбачається правильною, оскільки в сьогоdnішньому посткризовому світі, коли люди займаються пошуком нових шляхів забезпечення свого добробуту, миру й процвітання, європейцям є що запропонувати зі свого досвіду.

Таким чином, підсумовуючи, варто зазначити таке:

Сьогодні простежуються чотири основні тенденції розвитку сучасних загроз міжнародній та регіональній безпеці, а саме: розширення кола суб'єктів та носіїв загроз, розширення діапазону загроз безпеці, зменшення прив'язаності загроз безпеці до певної території, стимулювання міжнародних конфліктів у якісно нових рисах.

Останнім часом спостерігається зростання ваги Європейського Союзу як самостійного гравця в сучасній архітектурі загальноєвропейської безпеки, що перебуває в процесі формування. Одним із головних засобів цього зростання стає спільна європейська політика безпеки та оборони, а одним із основних завдань ЄС – діяльність із попередження та врегулювання криз поблизу кордонів його держав-членів.

Ключовим і особливим чинником загальної трансформації сучасної архітектури загальноєвропейської безпеки в результаті розширення компетенції ЄС є і в найближчій перспективі залишатимуться трансатлантичні відносини. При цьому суто європейський оборонний потенціал ще довго буде недостатнім порівняно з можливостями НАТО, для ефективного реагування на сучасні виклики та загрози. Разом з тим існування потужної нормативно-ціннісної основи ЄС є безперечною передумовою подальшого удосконалення системи прийняття рішень Союзу, що допоможе ширше використовувати європейську дипломатію, кризове управління та європейську обороноздатність разом із більш традиційними стратегіями, такими як розвиток торгівлі.

ПОСИЛАННЯ

1. Jan Paweł II. Redemptor Hominis: Encyklika Ojca Świętego Jana Pawła II, w Której u Początku Swej Papieskiej Posługi Zwraca Się do Czcigodnych Braci w Biskupstwie, do Kapłanów, do Rodzin Zakonnych, do Drogich Synów i Córek Kościoła Oraz do Wszystkich Ludzi Dobrej Woli. – Warszawa: Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1979. – 78 s.

2. Pietraś M. Bezpieczeństwo Państwa w Północno-zachodnim Środowisku Międzynarodowym / Pietraś M. // Kryteria Bezpieczeństwa Międzynarodowego Państwa. – Warszawa: PISM. – 2002. – 280 s.
 3. Cyberwar: Concept, Status quo and Limitations. – CSS Analysis in Security Policy. –2010. – No. 71. – April.
Мешкова Т. А. Безопасность в условиях глобальной информатизации: новые вызовы и новые возможности (автореф. дис.) / Т.А. Мешкова. – М.: Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова, 2009. – 26 с.
 4. European Parliament resolution of 19 February 2009 on the European Security Strategy and ESDP (2008/2202(INI)).
 5. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація системи безпеки: навч. посіб. / Потехін О., Тодоров І. – Женецьє, 2011.
 6. EC prioritises cyber threats in European security strategy. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.info-security-magazine.com/view/14244/ec-prioritises-cyber-threats-in-european-security-strategy/>
- Баррозо У. Зростаюча глобальна роль Європи / Баррозо У. // День. – 2009. – №233–234.

Poltoratskyi O.S. EU in the Present International Security System in the Context of New Challenges and Threats / Diplomatic academy of Ukraine MFA of Ukraine.

The article analyses present state of the international security system as well as the role of the European Union as an independent player in the all-European security architecture being formed.

Key words: globalization challenges, international security system, European security and defense, non-traditional threats.

Полторацкий А.С. ЕС в современной системе международной безопасности в контексте новых вызовов и угроз / Дипломатическая академия Украины при МИД Украины.

В статье проанализировано современное состояние системы международной безопасности, а также роль Европейского Союза как самостоятельного игрока в формирующейся архитектуре общеевропейской безопасности.

Ключевые слова: глобализационные вызовы, система международной безопасности, европейская безопасность и оборона, нетрадиционные угрозы.

Стаття надійшла до редколегії 5.03.2012

Прийнята до друку 21.03.2012